

Опанащук П.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ГУМАНІТАРНОЮ СФЕРОЮ

У статті здійснено аналіз понятійно-категоріального апарату, який лежить в основі реалізації державної гуманітарної політики, а також з'ясовано сутність, напрями та завдання гуманітарної політики України. При цьому зазначається, що базовим для розуміння сутності гуманітарної політики держави є поняття гуманітарної сфери суспільних відносин. У ході проведеного дослідження встановлено, що в сучасному науковому дискурсі існує два підходи до трактування сутності гуманітарної сфери. У широкому розумінні цієї категорії береться до уваги як духовна, так і соціальна сторона буття людини. Вузьке трактування гуманітарної сфери зосереджується на сфері розвитку духовного життя суспільства.

Акцентується увага на важливості чіткої ідентифікації й розмежування соціальної та гуманітарної сфер у процесі реалізації державної політики. У практиці державного управління пропонується надавати перевагу поняттю «гуманітарна сфера» у його вузькому значенні задля уникнення двозначності й дублювання функцій на організаційно-інституційному рівні державного управління. Соціальна політика розглядається як така, що має на меті забезпечення добробуту в суспільстві шляхом застосування відповідних фінансово-економічних заходів й яка адресована, у першу чергу, тим категоріям населення, що потребують державної підтримки. Гуманітарна ж політика, виходячи з вузького трактування гуманітарної сфери, повинна першочергово орієнтуватися на підтримку й розвиток духовного життя людини і суспільства, сприяти розвитку освітніх, культурних, творчих та інтелектуальних здібностей особистості з урахуванням її етнічної та релігійної самоідентифікації.

Державне управління гуманітарною сферою розглядається як цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави, метою якого є створення умов для розвитку духовного життя людини і суспільства, зростання освітнього потенціалу, творчих й інтелектуальних здібностей особистості, гармонізації міжетнічних та міжконфесійних відносин, збереження культурної спадщини тощо.

Ключові слова: гуманітарна сфера, гуманітарний розвиток, соціальна сфера, державна гуманітарна політика, державне управління гуманітарною сферою.

Постановка проблеми. Євроінтеграційні процеси, які відбуваються в Україні, започаткували глибоку модернізацію усієї системи державного управління, у тому числі вивели на порядок денний нові орієнтири гуманітарної політики, яка базується на засадах безпеки людини, створення умов для розширення її прав і свобод, поваги до національних та релігійних особливостей, толерантного ставлення до культурного різноманіття тощо. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання удосконалення форм і методів державного впливу на функціонування гуманітарної сфери, адже від ефективності державної гуманітарної політики значною мірою залежить процес національного розвитку й самоідентифікації української нації загалом.

Для повноцінного розуміння тих процесів, які відбуваються в сфері гуманітарного розвитку на сучасному етапі державотворення, а також з метою

уникнення неоднозначності тлумачення термінів у практиці державного управління, важливо здійснити аналіз відповідного понятійно-категоріального апарату, а також з'ясувати сутність державної гуманітарної політики та державного управління гуманітарною сферою загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на актуальність даної теми, різні її аспекти у своїх працях дослідили такі вітчизняні автори, як М. Баюк [1], Н. Белашова, С. Горбатюк [3], В. Градівський, В. Дерега [7], В. Дзоз [8], С. Кіндзерський [12], А. Мойсіяха, О. Поступна [13], О. Степанко [14], Л. Сергієнко, Ю. Стельмащук, О. Чечель [18] та ін. Однак потреба в пошуку шляхів удосконалення державної гуманітарної політики в умовах сучасних трансформацій, зокрема й адаптації до норм та стандартів Європейського Союзу, зумовлює необхідність подальших досліджень у цій галузі.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення аналізу існуючих у вітчизняній історіографії теоретико-методологічних підходів до визначення сутності державної гуманітарної політики та державного управління гуманітарною сферою.

Виклад основного матеріалу. Базовим для розуміння сутності гуманітарної політики є поняття гуманітарної сфери суспільних відносин. О.Чечель наголошує на відсутності єдиного підходу до визначення сутності гуманітарної сфери в науковому середовищі, що суттєво ускладнює реалізацію гуманітарної політики держави й спричиняє низьку ефективність механізмів державного управління у цій сфері [18, с. 139].

Для розуміння сутності гуманітарної сфери важливо з'ясувати зміст понять «гуманізм» і «сфера», які й лежать в основі даної категорії. Так, згідно з визначенням, яке міститься в Філософському енциклопедичному словнику, «гуманізм» (від лат. *humanus* – людський, людяний) – це «система світоглядних орієнтацій, центром яких є людина, її самість, високе призначення та право на вільну самореалізацію. Гуманізм визнає вивільнення можливостей людини, її благо критерієм оцінки соціальних інститутів, а людяність – нормою стосунків між індивідами, етнічними й соціальними групами, державами» [17, с. 134]. Тобто, людина розглядається як центральний елемент соціальних процесів. Завдяки цьому гуманізм перетворюється на призму, крізь яку визначається система поведінкових стандартів, метою яких є узгодження інтересів та потреб окремих індивідів між собою, а також погодження їх із загальнодержавними й громадськими інтересами [19, с. 564].

Термін «сфера» вживається у різних значеннях. Найбільше співвідноситься з гуманітарною складовою одне із визначень, яке подається в Тлумачному словнику української мови А.Івченка як «галузь фізичного й духовного життя; галузь знання й духовного виробництва» [10, с. 463]. Це характеристики, які безпосередньо пов'язані з діяльністю людини або суспільства загалом. Найчастіше виділяють три основні сфери суспільного життя: гуманітарну, економічну і політичну [15, с. 16]. В.Бакуменко й А. Михненко до цього переліку додають ще соціальну й міжетнічну сфери [9, с. 692].

В. Дерєга, узагальнюючи підходи до трактування категорій «гуманізм» і «сфера», зазначає, що «гуманітарна сфера суспільства пов'язана з реалізацією духовного потенціалу особистості, процесами зростання можливостей людини, її добробуту, безпеки, здоров'я та духовності» [7].

Такий підхід до розуміння гуманітарної сфери дещо розширює зону її компетенції за рахунок такої соціальної складової, як забезпечення безпеки, добробуту людини, охорони її здоров'я. В цьому криється головна теоретична проблема з'ясування сутності гуманітарної сфери – її тісний зв'язок із соціальною сферою.

У практиці державного управління фактично всі українські уряди завжди пов'язували гуманітарну сферу із соціальною, маючи на меті, зокрема, забезпечення соціальної безпеки населення та покращення його соціального захисту. З цього приводу В. Карлова зазначає, що ці сфери, хоч і тісно взаємопов'язані, але водночас вони не є тотожними [11, с. 43]. Саме тому, задля побудови ефективної організаційної структури державного управління в гуманітарній сфері, важливо розмежувати соціальну й гуманітарну сфери суспільної діяльності, а також визначити складові елементи, які лежать в їхній основі.

З цього приводу О. Степанко звертає увагу на те, що категорію «соціальна сфера» можна використовувати в широкому й вузькому значеннях. Зокрема, у широкому розумінні соціальну сферу можна охарактеризувати як «сферу прояву засад соціальності через взаємодію індивідів та спільнот, а також через функціонування соціальних інститутів». Натомість у вузькому трактуванні соціальну сферу слід розглядати як «сферу інтересів держави, спрямовану на суспільну підтримку і допомогу тим соціальним групам людей, які не можуть внаслідок певних причин брати участь у системі суспільного виробництва, або можуть брати обмежену участь з огляду на стан здоров'я, вік тощо». Інколи поняття соціальної сфери пов'язують, насамперед, із такою складовою соціального захисту, як соціальне забезпечення [14, с. 205].

Існує також досить розгалужений спектр підходів до розуміння сутності гуманітарної сфери. За визначенням В. Гошовської, гуманітарна сфера є «системою, що включає в себе єдність об'єктивних і суб'єктивних факторів суспільного життя, що мають на меті створення умов для соціально-гуманітарного розвитку суспільства, соціальної, інтелектуально-духовної безпеки людини і суспільства, реалізацію її соціальних, духовних потреб, формування і збагачення творчого потенціалу особи, всебічну реалізацію її сутнісних сил, соціодинаміку освіти, науки, культури» [4, с. 262–263]. Домінуючою в даному визначенні є соціальна складова. Однак складність і багатогранність гуманітарної сфери зумовлює суттєві розбіжності серед науковців у поглядах на те,

як розмежувати соціальну й гуманітарну складову в характеристиці цієї категорії.

При цьому багато вчених, намагаючись охарактеризувати гуманітарну сферу людського буття, включають до неї як духовну, так і матеріальну діяльність людини – сюди відносять як розвиток мови, культури, освіти, науки, забезпечення релігійних свобод, так і охорону здоров'я, природи, соціальний захист населення тощо. С. Кіндзерський, для прикладу, здійснивши аналіз діючої структури органів державної влади, дійшов висновку, що до гуманітарної сфери в Україні належать освіта, наука, культура, охорона здоров'я, фізична культура, спорт і туризм [12, с. 48].

Схожу точку зору на перелік фундаментальних галузей, які лежать в основі гуманітарної сфери, має С. Гробатюк. Поряд з освітою та культурою в якості фундаментальних галузей дослідник виділяє сферу охорони здоров'я. Як зазначає С. Горбатюк, саме ці сфери є головним індикатором стану людського розвитку, який визначає місце країни в світовому співтоваристві й виступає показником ефективності національної політики стосовно людини [3, с. 80].

Автори аналітичної доповіді «Гуманітарна політика в Україні: виклики та перспективи (Біла книга)» дещо розширюють цей перелік і до гуманітарної сфери відносять розвиток науки, культури, освіти, а також сферу етнонаціональних відносин, мовну, молодіжну політики тощо [5, с. 5].

Як бачимо, є багато поглядів на те, які складові належать до гуманітарної сфери суспільних відносин. Найменше суперечностей викликає приналежність до цього переліку освіти, науки та культури. О. Степанко, виділяючи складові елементи гуманітарної сфери, наголошує на тому, що вони повинні відображати, перш за все, стан духовного життя людини й суспільства. Вчений зазначає, що саме освіта, наука й культура є тими фундаментальними галузями, які визначають темпи та якість цивілізаційного прогресу та розвитку людства. До їхніх підгалузей вчений відносить виховання, інформаційне середовище, фізкультуру, спорт, дозвілля, туризм, релігію й етнічні відносини [14, с. 207].

З іншого боку, якщо сприймати гуманітарну сферу переважно як сферу духовного буття людини, то тоді такі галузі, як освіта, наука, культуру чи охорону здоров'я можна віднести як до соціальної, так і до гуманітарної сфери суспільної діяльності однаковою мірою. Це, на перший погляд, може створити передумови для погляду на гуманітарну та соціальну сфери як на дві тотожні

об'єктні зони державного управління. З цього приводу О. Чечель цілком справедливо вказує на хибність такого підходу, адже така нечіткість й лежить в основі неефективності діючої системи державного управління гуманітарною та соціальною сферами. Таким чином, неоднозначність трактувань з даного питання у теоретичній площині породжує проблеми під час реалізації відповідної державної політики на практиці [18, с. 139–140].

Саме тому важливо розмежувати, які аспекти суспільного життя стосуються гуманітарної сфери, а які – соціальної. Також постає потреба у з'ясуванні критеріїв, які відмежовують гуманітарну сферу від інших сфер суспільної діяльності. О. Чечель в основу даних критеріїв кладе цілі, які ставляться людиною в ході такої діяльності. До галузі гуманітарної політики держави, зокрема, відносяться ті види діяльності, які мають на меті досягнення цілей самореалізації та саморозвитку людини. Натомість діяльність людини, спрямована на отримання суспільних благ, матеріальних благ для подальшої реалізації власних інтересів, прав та потреб (наприклад, економічна діяльність), виходить за межі предметної сфери гуманітарної політики. Тобто, рисою, яка відрізняє гуманітарну сферу від усіх інших сфер суспільної діяльності, є відсутність відносин виробництва, адже основна увага тут приділяється самореалізації, саморозвитку й самовдосконаленню особистості [18, с. 139, 141].

Схожої точки зору дотримується й М. Баюк, зазначаючи, що «гуманітарна сфера – це сукупність невиробничих соціально-орієнтованих галузей, що сприяють задоволенню духовного рівня особистості, суспільства, забезпеченню гарантованих державою прав і свобод людини шляхом надання освітянських послуг громадянам» [1, с. 14–15].

Узагальнюючи вищезазначене, можна дійти висновку, що в сучасному науковому дискурсі існує два підходи до трактування сутності гуманітарної сфери. У широкому розумінні цієї категорії береться до уваги як духовна, так і соціальна сторона буття людини. Вузьке трактування гуманітарної сфери зосереджується переважно на сфері розвитку духовного життя суспільства загалом та людини зокрема [14, с. 205–207].

Варто зазначити, що широке трактування поняття гуманітарної сфери не бере до уваги того, що соціальна та гуманітарна сфери, хоч і тісно взаємопов'язані, але водночас вони не є тотожними. В. Карлова з цього приводу наголошує на тому, що «гуманітарна сфера – це передусім ідейна, ціннісна сфера» [11, с. 43]. Слушною також

вважаємо позицію, яку висловлює з цього приводу В.Дзоз, стверджуючи, що «гуманітарна сфера розкривається через елемент реалізації духовності людини і громадянина, орієнтованої на її особистісний розвиток у напрямі досягнення нової суспільної якості» [8, с. 62–63]. Гуманітарну сферу переважно у вузькому її трактуванні розглядають також О. Степанко [14, с. 205], В. Скуратівський, В. Трощинський, С. Чукут [6] та інші науковці.

Вважаємо, що з точки зору розмежування сутнісних характеристик соціальної та гуманітарної сфер, наведених вище, найбільш обґрунтованим є визначення категорії «гуманітарна сфера», яке пропонує О.Степанко, й яке базується на вузькому трактуванні цього поняття, а саме: «це відносно самостійна сфера суспільної діяльності, яка спрямована на забезпечення духовного життя людини і суспільства, складається із сукупності галузей, які орієнтовані на максимальне розкриття потенціалу кожної людини і соціуму в цілому, розвиток творчих й інтелектуальних здібностей особистості, збереження культурного різноманіття» [14, с. 205].

На нашу думку, для забезпечення ефективності реалізації механізмів державного управління гуманітарною сферою важливо розмежовувати широке й вузьке трактування цієї категорії. У сфері практичного застосування на рівні державного управління й у теоретичних дослідженнях багатьох науковців домінує сприйняття гуманітарної сфери у широкому розумінні цього поняття. Зручність такого підходу зумовлена відсутністю потреби у чіткому розмежуванні гуманітарної та соціальної сфер суспільного життя. Однак, на наше переконання, важливо чітко ідентифікувати й розмежовувати ці дві сфери життя суспільства, надаючи перевагу поняттю «гуманітарна сфера» у його вузькому значенні. Це дозволить уникнути двозначності й дублювання функцій на організаційно-інституційному рівні державного управління гуманітарною сферою, а також позитивно вплине на визначення конкретних складових елементів цієї сфери, які лежать в основі реалізації державної гуманітарної політики.

Як бачимо, гуманітарна сфера є досить складною не лише у своїй структурній побудові, але й з точки зору сутнісних характеристик. Саме тому розуміння сутності гуманітарної сфери дозволяє більш чітко окреслити специфіку державної гуманітарної політики загалом.

Вітчизняна історіографія містить широкий спектр визначень та характеристик гуманітарної політики. Усі вони різняться між собою залежно

від того, яке розуміння гуманітарної сфери береться за основу. Для прикладу, в Енциклопедичному словнику з державного управління гуманітарна політика характеризується як «система принципів, цілей, механізмів, послідовних заходів, що мають на меті створення умов для соціально-гуманітарного розвитку суспільства, соціальної, інтелектуально-духовної безпеки людини й суспільства, реалізацію її соціальних, духовних потреб, формування і збагачення творчого потенціалу особи, всебічну самореалізацію її сутнісних сил, соціодинаміку освіти, науки, культури тощо» [9, с. 127]. Дане визначення, на нашу думку, більше співвідноситься з характеристикою соціально-гуманітарної політики, оскільки розглядає гуманітарну сферу в широкому її розумінні.

Цей приклад показує тісну взаємозалежність гуманітарної та соціальної політики. У зв'язку з цим задля уникнення двозначності у трактуванні цих категорій С. Бондаренко та Н. Бугас пропонують при характеристиці соціальної політики виходити з вузького розуміння цієї категорії й розглядати соціальну політику як метод державного регулювання ринкової економіки шляхом розподілу і перерозподілу суспільних благ [2]. Тобто, соціальну політику можна трактувати як таку, яка має на меті забезпечення добробуту в суспільстві шляхом застосування відповідних фінансово-економічних заходів й яка адресована, у першу чергу, певним категоріям населення, що потребують державної підтримки.

З іншого боку, такі дослідники як О.Поступна та О.Степанко у процесі вироблення державної гуманітарної політики пропонують дотримуватися, у першу чергу, вузького розуміння гуманітарної сфери [13, с. 337; 14, с. 205–206]. Гуманітарна політика, таким чином, першочергово повинна орієнтуватися на підтримку й розвиток духовного життя людини і суспільства, сприяти розвитку освітніх, культурних, творчих та інтелектуальних здібностей особистості з урахуванням її етнічної та релігійної самоідентифікації. Такий підхід дозволить уникнути двозначності й дублювання функцій на організаційно-інституційному рівні державного управління гуманітарною та соціальною сферами.

На нашу думку, найбільш повним є відображення сутності гуманітарної політики з урахуванням вузького розуміння гуманітарної сфери у формулюванні, поданому у виданні «Управління соціальним і гуманітарним розвитком»: «це сукупність цілей, принципів, механізмів і конкретних заходів, спрямованих на створення умов

для повноцінного гуманітарного розвитку суспільства, розкриття і збагачення його інтелектуального потенціалу, забезпечення всебічної духовно-творчої реалізації особистості та необхідної для цього соціодинаміки освіти, науки, мистецтва, літератури та інших складових духовного життя» [16, с. 41]. Дане формулювання містить перелік складових, які формують цілісну систему гуманітарної політики, її завдання, а також ключові сфери реалізації гуманітарної політики, такі як освіта, наука, мистецтво, література тощо.

Отже, гуманітарна політика має на меті удосконалення суспільства, а також спрямована на забезпечення розкриття потенціалу кожного із його членів шляхом впровадження відповідних державно-управлінських дій. До основних завдань державної гуманітарної політики можна віднести створення умов для розвитку й самореалізації особистості, задоволення освітніх потреб усіх членів суспільства, формування та утвердження системи духовних цінностей, гармонізацію етнонаціональних та релігійних відносин тощо.

Загалом гуманітарну політику, яка є основою гуманітарного розвитку, можна розглядати як окрему галузь або як напрям реалізації державою своїх функцій, адже розвиток таких складових гуманітарної сфери, як культура, мистецтво, освіта, збереження культурної спадщини, забезпечення функціонування культурно-освітніх закладів тощо належать до основних функцій державного управління [14, с. 206].

З урахуванням наведених вище ознак, державне управління гуманітарною сферою можна охарактеризувати як «цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток гуманітарної сфери, яка спрямована на забезпечення духовного життя людини і суспільства, складається із сукупності галузей, які орієнтовані на максимальне розкриття потенціалу кожної людини і соціуму в цілому, розвиток творчих й інтелектуальних здібностей особистості, збереження культурного різноманіття шляхом запровадження державної гуманітарної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, через діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією» [14, с. 206].

Висновки. Таким чином, гуманітарна політика держави має на меті регулювання тих аспектів людського буття, у яких відбувається, перш за все, розвиток її людського потенціалу. Вона виявляється у послідовному здійсненні заходів, спрямованих на підтримку гуманітарного розвитку суспільства згідно з визначеними цілями, напрямками

та принципами, з урахуванням пріоритетів розвитку гуманітарної сфери та загальнонаціональних інтересів. Визначальною особливістю гуманітарної політики держави є те, що вона має досить неоднорідну структуру й складається з багатьох елементів, які інколи, на перший погляд, є зовсім не пов'язаними між собою. Однак усі вони мають на меті удосконалення суспільства, а також спрямовані на забезпечення розкриття потенціалу кожного із його членів шляхом впровадження відповідних державно-управлінських дій.

Список літератури:

1. Баюк М. Формування та реалізація політики державної безпеки в гуманітарній сфері України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.05 / Хмельниц. облрада, Хмельниц. ун-т упр. та права. Хмельницький : ХУУП, 2018. 24 с.
2. Бондаренко С.М., Бугас Н.В. Соціальна політика держави як основа забезпечення соціального розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 2 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1981> (дата звернення: 28.08.2024).
3. Горбатюк С. Концептуалізація моделі гуманітарної політики в Україні на сучасному етапі реформ. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 2 (55). Ч. 1. С. 80-90.
4. Гошовська В. Соціальна держава: типи, сутність, зміст. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. Київ, 2007. № 3. С. 259-265.
5. Гуманітарна політика в Україні: виклики та перспективи (Біла книга): аналіт. доп. / [Сінайко О. О.(кер. авт. кол.), Тищенко Ю. А., Каплан Ю. Б., Михайлова О. Ю., Валевський О. Л. та ін.]; за заг. ред. Ю. Б. Каплан, Ю.А. Тищенко. Київ: НІСД, 2020. 136 с.
6. Гуманітарна політика в Україні : навч. посіб. / В.Скуратівський, В.Трощинський, С.Чукот. Київ: Вид-во УАДУ "Міленіум". 2002. 262 с.
7. Деріга В.В. Соціальна і гуманітарна політика: Навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили. 2012. 178 с. URL: <https://buklib.net/books/35854/> (дата звернення: 28.08.2024).
8. Дзоз В. Гуманітарна політика України в контексті суспільної модернізації (соціально-філософський аналіз) : дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.03 / Ін-т вищ. освіти АПН України. Київ, 2007. 380 с.
9. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
10. Івченко А.О. Тлумачний словник української мови. Харків: ФОЛІО, 2002. 543 с.
11. Карлова В. Місце та роль гуманітарного простору держави у формуванні національної самосві-

домості. *Вісник Національної академії державного управління*. 2013. № 11. С. 40–47.

12. Кіндзерський С. Державне управління в гуманітарній сфері регіону України: стан та тенденції розвитку : дис. ... к.держ.упр. : 25.00.02 «Механізми державного управління». Київ. 2006. 205 с.

13. Поступна О. В. Сутність і складові гуманітарної сфери. *Державне управління та місцеве самоврядування* : тези XII Міжнар. наук. конгресу, 29 березня 2012 р. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр». 2012. С. 336–337.

14. Степанко О.В. Сутність, мета, завдання та складові гуманітарної сфери. *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 3 (38). С. 201–208.

15. Сушко А.І., Мамонтова Е.В., Краснопольська Т.М. Гуманітарна політика дер-

жави : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Одеса, 2022. 48 с.

16. Управління соціальним і гуманітарним розвитком: навч. посіб. / [авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, П. К. Ситник та ін.]; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського : у 2 ч. К. : НАДУ, 2008. Ч. 2. 290 с.

17. Філософський енциклопедичний словник. Київ: Абрис. 2002. 742 с.

18. Чечель О.М. Поняття і зміст механізмів державного управління в гуманітарній сфері. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 3 (22). С. 137–145.

19. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова) [та ін.]. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 1: А-Г. 670 с.

Oranashchuk P.V. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO DEFINING THE ESSENCE OF THE STATE HUMANITARIAN POLICY AND PUBLIC ADMINISTRATION OF THE HUMANITARIAN SPHERE

The article analyses the conceptual and categorical apparatus underlying the implementation of the State humanitarian policy, and also clarifies the essence, directions and objectives of Ukraine's humanitarian policy. It is noted that the concept of the humanitarian sphere of social relations is fundamental to understanding the essence of the State humanitarian policy. In the course of the research, it is established that in the modern scientific discourse there are two approaches to the interpretation of the essence of the humanitarian sphere. In a broad sense, this category takes into account both the spiritual and social aspects of human existence. The narrow interpretation of the humanitarian sphere focuses on the development of the spiritual life of society.

Attention is focused on the importance of clear identification and separation of the social and humanitarian spheres in the process of implementing the state policy. In the practice of public administration, it is proposed to give preference to the concept of 'humanitarian sphere' in its narrow sense in order to avoid ambiguity and duplication of functions at the organisational and institutional level of public administration. Social policy is considered to be aimed at ensuring welfare in society through the application of appropriate financial and economic measures and is addressed primarily to those categories of the population in need of state support. Humanitarian policy, based on a narrow interpretation of the humanitarian sphere, should primarily focus on supporting and developing the spiritual life of a person and society, promoting the development of educational, cultural, creative and intellectual abilities of an individual, taking into account his or her ethnic and religious self-identification.

Public administration of the humanitarian sphere is seen as a purposeful organisational and regulatory influence of the State, the purpose of which is to create conditions for the development of the spiritual life of a person and society, growth of educational potential, creative and intellectual abilities of an individual, harmonisation of interethnic and interfaith relations, preservation of cultural heritage, etc.

Key words: humanitarian sphere, humanitarian development, social sphere, state humanitarian policy, public administration of the humanitarian sphere.